

26.5.2026

VN/8545/2023-MMM-68
Saaristoasiain neuvottelukunta,
erityisasiantuntija Hanna-Mari
Kuhmonen, maa- ja metsätalous-
ministeriö**Saaristoasiain neuvottelukunnan lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle liittyen asiaan: HE 56/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain ja saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta**

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt saaristoasiain neuvottelukunnalta asiantuntijalausuntoa liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain ja saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta. Neuvottelukunta keskittyy lausunnossaan saaristoisia hyvinvointialueita koskeviin asioihin.

Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä ja perusteltuna, että saaristoisuus otetaan huomioon saaristoisuuskertoimen avulla saaristoisen hyvinvointialueen rahoituksen määräytymistekijänä, kunten se otetaan huomioon tälläkin hetkellä. Saaristoisuus vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseen tuomalla hyvinvointialueille lisäkustannuksia. Lisäkustannuksia tulee erityisesti silloin, kun palvelut järjestetään ilman kiinteää tieyhteyttä olevaan saaristoon tai muuten hankalien yhteyksien päähän.

Suomen ympäristökeskuksen laatiman saaristoluokituksen mukaan Suomen saaristoalueet voidaan jakaa neljään eri luokkaan. Saaristoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden saaristoisuuden perusteella määräytyvä rahoitus kohdennetaan nimenomaan saaristoluokituksen mukaisille saaristoalueille, ei koko hyvinvointialueelle.

Saaristolain mukaisten saaristoisten hyvinvointialueiden määrä olisi muuttumassa neljästä viiteen. Ehdotetussa rahoitustasossa tulisi huomioida saaristoisten hyvinvointialueiden lukumäärän kasvu nykytilanteeseen verrattuna. Rahoitus ei saisi laskea niiltä hyvinvointialueilta, jotka nykyisin saavat rahoitusta saaristoisuuden perusteelta ja olisivat jatkossakin saaristoisia hyvinvointialueita, vaikka saaristoisten hyvinvointialueiden kokonaismäärä nousee.

Saaristoasiain neuvottelukunta tuo esille, että saaristoisuuden huomioiminen myös pelastustoimen rahoituksen määräytymisessä olisi perusteltua ja ensiarvoisen tärkeää. Pelastuspalveluiden ylläpito saaristo-olosuhteissa aiheuttaa lisäkustannuksia hyvinvointialueille mm. saaristo-olosuhteissa välttämättömän erikoiskaluston vuoksi. Lisäksi neuvottelukunta painottaa, että myös kausiasukkaiden aiheuttamat kustannusvaikutukset hyvinvointialueille tulisi huomioida jatkossa rahoituksen määräytymistekijänä.

Saariston käsite (saaristolain 3 §)

Saaristoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että saariston käsitettä täsmennetään saaristolaissa siten, että se perustuu Suomen ympäristökeskuksen (2022) laatimaan tilastolliseen ja paikakatietopohjaiseen luokitukseen. Saaristoalueluokittelussa saaristoalueet jaetaan neljään eri alueluokkaan maantieteellisten sekä toiminnallisten kriteerien perusteella. Luokittelu on läpinäkyvä ja selkeä, ja sen hyödyntäminen laissa täsmentää saariston käsitettä ja vähentää käsitteen tulkinnanvaraisuutta. Mikäli Suomen ympäristökeskus päivittää saaristoluokitusta myöhemmin, neuvottelukunta pitää hyvänä, että saaristoluokituksen uusinta versiota käytetään saariston käsitteen määrittämisessä.

Saaristoinen hyvinvointialue (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvä valtioneuvoston asetus

Saaristoasiain neuvottelukunta katsoo, että hyvinvointialueiden saaristoisuus tulee huomioida sekä hyvinvointialueiden rahoituslaissa että saaristolaissa vastaavasti kuin saaristoisuus huomioidaan saaristokuntia koskevan sääntelyn kohdalla (saaristokunnista säädetään sekä saaristolaissa että kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (618/2021)). Neuvottelukunta pitää siten saaristolakiin lisättävää uutta 9 a § sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta tärkeinä ja perusteltuina.

Saaristoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden luokittelussa hyödynnetään saaristoisuuspisteytystä, joka on läpinäkyvä ja mitattava tapa määritellä saaristoinen hyvinvointialue. Neuvottelukunta pitää hyvänä, että pisteytyksessä otetaan huomioon sekä saariston vakituiset asukkaat että kausiasukkaat, heidän osuutensa koko hyvinvointialueen väestöstä sekä hyvinvointialueen saaristoisuus (saariston pinta-ala sekä saaristoluokkien ilmentyminen hyvinvointialueella). Neuvottelukunta näkee kausiasukkaiden huomioimisen saaristoinen hyvinvointialueen yhtenä määräytymistekijänä välttämättömänä, sillä selvityksen mukaan viidennes Suomen yli puolesta miljoonasta vapaa-ajan asunnosta sijaitsee saaristoalueilla, ja kausiasukkaat käyttävät vapaa-ajan asunnolla oleskellessaan paikallisen hyvinvointialueen pelastuspalveluja sekä sosiaali- ja terveyspalveluja, joista aiheutuu kustannuksia hyvinvointialueille (Hirvonen ym. 2025, maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2025:22).

Kaupunkiseutujen keskustaajamia ei ehdoteta otettavaksi huomioon saaristoinen hyvinvointialueen pisteytyksessä. Neuvottelukunta katsoo tämän olevan perusteltua ja linjassa sen kanssa, että huomio kohdistetaan palveluiden järjestämisen kannalta haasteellisimmille alueille. Neuvottelukunta pitää hyvänä, että keskustaajamarajaus tehtäisiin Suomen ympäristökeskuksen keskustaajamarajauksen mukaisesti.

Neuvottelukunta pitää perusteltuna, että saaristoisten hyvinvointialueiden luettelon ajantasaisuus, pisteytys ja pisteraja, tarkistetaan viiden vuoden välein, jotta mahdolliset muutokset otetaan säännönmukaisesti huomioon.

Neuvottelukunta pitää perusteltuna saaristolain 9 a §:ä tarkentavaa asetusta saaristoisista hyvinvointialueista, jossa saaristoisuuspisteytystä koskevia kriteereitä täsmennetään. Neuvottelukunta katsoo, että saaristoisuuteen perustuvan rahoituksen tulee kohdentua niille alueille, joilla saariston vakituisten asukkaiden määrät tosiasiallisesti luovat haasteita sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiselle, ja näin ollen neuvottelukunta näkee saaristoinen hyvinvointialueen vähintään 1000 vakituisten asukkaan rajan perustelluksi. Tällä tavalla rajattuna saaristoiset hyvinvointialueet kattaisivat juuri ne alueet, joilla on merkittävä määrä vakituksia asukkaita saariston alueella.

Neuvottelukunta katsoo, että saaristoluokkien painotus saaristopisteiden laskennassa on perusteltua. Ulkosaariston asukkaiden painottaminen kaksinkertaisesti on linjassa sen kanssa, että palveluiden järjestäminen kyseisille on alueille haastavampaa. Sama koskee ilman kiinteää tieyhteyttä olevan saariston huomioimista pisteytyksessä.

Jakelu Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Tiedoksi Saaristoasiain neuvottelukunta
Ministerin erityisavustaja Marjo Anttoora
Kansliapäällikkö Pekka Pesonen
Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila
Yksikön päällikkö Sanna Sihvola